Att spela innebandy på ett kristet vis

Sportkultur i KRIK Göteborg Student

Av Wilhelm Kardemark og Jessica Moberg

Artikeln undersöker och analyserar en studentavdelning tillhörande det kristna sportnätverket KRIK – en lokalgrupp som samlar nyinflyttade, till största del manliga, väckelsekristna studenter. I artikeln anläggs teoretiska perspektiv på identitet som kroppsligt förankrad och genuskodad. Vi menar att medan nätverksformen är ny i sammanhanget är beteendekoder och sportkulturen präglad av ett väckelsekristet arv där lekfullhet, omhändertagande och inkluderande utgör centrala drag. Inom gruppen finns också möjlighet att leva ut en väckelsekristen »mjuk» maskulinitet vilket, i kombination med den lösa organisationsformen, bidrar till gruppens popularitet bland unga väckelsekristna män.

Nöckelord: ungdomar, kristendom och sport, studenter, väckelsekristendom, Sverige

WILHELM KARDEMARK, 1980, lektor i religionsvetenskap, Göteborgs universitet,
Renströmsgatan 6, 40530 Göteborg. E-post: wilhelm.kardemark@lir.gu.se
JESSICA MOBERG, 1981, lektor i religionsvetenskap, Göteborgs universitet,
Renströmsgatan 6, 40530 Göteborg. E-post: jessica.moberg@lir.gu.se

Parken Slottsskogen i Göteborg sjuder av aktivitet. Runt omkring värmer löpare upp och beger sig mot startlinjen för världens största halvmaraton, Göteborgsvarvet. I år har de tur med vädret, det är det är molnigt men ändå behagligt varmt. «Perfekt löparväder» hörs från flera håll. På en av grasmattorna har en grupp om cirka femton personer samlats, varav de flesta är mellan 18 och 30 år gamla. Av diskussionerna att döma är de både svenskar och norrmän. I likhet med många andra deltagare stretchar de och diskuterar löpteknik, träningskläder och vattenkontroller då något sker som bryter med rutinerna i parken. En man i trettiofemårsåldern börjar leda gruppen i bön och deltagarna sluter vant sina ögon. Ett par av dem knäpper sina händer. Mannen tackar herren för det fina löparvädret, ber att han ska vara med dem under tävlingen och förklarar att de «lägger loppet i hans händer». Han ber för «löparglädje» och att «gud låter sitt namn bli synligt» under loppet. Efter att bönen avslutats med ett «amen» återgår deltagarna till sina förberedelser. Snart ljuder startskottet för den första startgruppen.

Hälsa och välmående är centrala ideal i den samtida västvärlden, vilket kommer till uttryck i ett stort intresse för sport och fysisk aktivitet – inte minst bland unga. I Sverige har 86 procent av 13 till 20-åringarna, med en relativt jämn fördelning mellan män och kvinnor, varit medlemmar i en idrottsförening, och vid sidan av föreningsidrotten lockar den kommersiella gymverksamheten allt fler (Andreasson och Johansson 2014; Fridberg 2010; Hedenborg 2016:30). Åtskilliga forskare har noterat samspel mellan dagens hälsovurm och religiösa strömningar och traditioner. I västvärlden, menar Paul Heelas och Linda Woodhead (2005), blomstrar olika former av nyandlighet som fokuserar på individens holistiska hälsa och utveckling. Andra har belyst växelverkan mellan äldre traditioner och samtida hälsoaktiviteter. Som Klas Nevrin (2004) och Katarina Plank (2014) påpekar har asiatiska praktiker som yoga och mindfulness omlokaliserats till västvärlden där de transformerats till hälsotekniker anpassade för medelklassen. Även kristna organisationer växer fram i hälsotrendens kölvatten. Gruppen i Slotsskogen tillhör det samfundsöverskridande norsk-svenska nätverket Kristen idrettskontakt/Kristen idrottskontakt (KRIK) som vänder sig till ungdomar och unga vuxna. Ambitionen är att förena idrott med kristet engagemang samt att synliggöra kristendom i offentliga sportsammanhang. På KRIK:s hemsida kommer denna till uttryck i mottot att «bevara, inspirera och vinna idrottsintresserade till ett kristet liv genom att förena glädjen i idrotten och den kristna tron» genom en kombination av «tro, svett och glädje» (KRIK Sverige 2016).

Föreliggande artikel utgör ett bidrag till forskning om idrott, hälsa och ungas religiositet – två ämnen som i tidigare forskning behandlats separat. Relationer mellan hälsa, sport och kristendom har studerats sparsamt i de nordiska länderna men rönt något större intresse i Norge än i Sverige. Även om ungdomar berörts i dessa studier har tyngdpunkten legat på historisk och teologisk förändring. Forskare har bland annat noterat hur de tidigare statskyrkorna och flera äldre frikyrkor sedan 1900-talets mitt rört sig i en alltmer sportbekräktande riktning medan andra grupper har förhållit sig kritiska. Inom den svenska Pingströrelsen övergavs en tidigare negativ hållning först under 1970-talet och under 1980-talet hördes fortfarande sportkritiska röster från Norsk Luthersk Misjonssamband (se t.ex. Halldorf 2015; Justvik 2012; Olsen Saele 2015; Maurits & Nykvist 2015). Studier av ungdomsreligiositet, å sin sida, har fokuserat på identitetsfrågor bland minoriteter och bara undantagsvis berört hälso- och sportaspekter (Berglund 2013; Zackariasson 2014, 2016).

Artikeln belyser samtida kristen ungdomsidrott genom en fallstudie av den framgångsrika lokalgruppen KRIK Göteborg Student (KGS) som appellerar till studenter med väckelsekristen bakgrund och i synnerhet unga män.¹ KRIK ses i studien som ett exempel på religiös nyorientering mot bakgrund av samtidens

1 Med begreppet väckelsekristen åsyftas både frikyrkosamfunden och rörelser inom Svenska kyrkan, vilka historiskt sett fokuserat på omvändelse, etablering av en personlig gudsrelation, personlig transformation samt av ett starkt skötsamhetsideal.

hälso- och sporttrend. Studien beskriver lokalorganisationen, dess medlemmar och sportkultur samt diskuterar gruppens framgång i ljuset av kontinuitet och brott med ett väckelsekristet arv som deltagarna är bärare av. Särskild fokus ligger på normer och beteendekoder med historisk förankring i denna bredare miljö. I analysen kombineras perspektiv på identitet som förankrad i trögrörliga vanor, preferenser och beteendenormer (*habitus*) och genusperspektiv på sport-miljöer.

KRIK SOM TRANSNATIONELL OCH SVENSK VÄCKELSEKRISTEN

NÄTVERKSSTRUKTUR

KRIK grundades i Norge 1981 av Kjell Markset, prest i Den norske kirke, som upplevde att det saknades forum för kristna idrottare. Nätverket växte fram ur KROK (Kristen orienteringskontakt), men medan föregångaren samlat elitidrottare inom en specifik gren var avsikten med KRIK att skapa ett motionsbetonat och samfundsöverskridande forum med ett brett sportutbud (Justvik 2012:253; Olsen Saele 2015:290). KRIK har med tiden spridit sig till stora delar av Norge; 2014 fanns drygt 300 lokalorganisationer, och verksamheten koordineras på såväl nationell som regional och lokal nivå (KRIK Norge 2016). 1993 grundade KRIK systemnätverket CHRISC (Christian Sports Contact) i Östafrika. CHRISC finns idag i Tanzania, Kenya och Uganda där det utgör en viktig part i missionsarbete (CRISC 2016; Gunner 2014:193-194).

KRIK kom till Sverige 2005 och har etablerat sig snabbt i landet. Nätverket inkluderar i 2016 cirka 90 lokalföreningar och samordnas av en styrgrupp i Uppsala; denna arrangerar även nationella läger och events samt upprätthåller kontakt med KRIK Norge (Gunner 2014: 193-194; KRIK Sverige 2016; mejlkorrespondens med företrädare 2016-06-02). KRIK har fått starkast fäste i områden med historisk frikyrklig förankring – längst Norrlandskusten, i Västra Götaland, Närke och Småland – medan det finns få avdelningar i det folkrika men mindre frikyrkligt präglade Stockholmsområdet (KRIK Sverige 2016). I huvudsak engagerar lokalgrupperna unga i högstadies- och gymnasieåldern från ett brett väckelsekristet spektrum. Enligt företrädare är de flesta uppvuxna inom Evangeliska frikyrkan (EFK) och Pingströrelsen, men många har också sin bakgrund i Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS) – en väckelsekristen gren inom Svenska kyrkan som historiskt bedrivit nära samarbete med frikyrkliga Missionsförbundet (mejlkorrespondens med företrädare 2016-06-02). KRIK Sverige befinner sig i en tillväxtfas och det finns planer på att grunda grupper på nya platser i landet (samtal med ledare 2016). De senaste fem åren har man också satsat på universitetsstudenter och bildat studentavdelningar i Uppsala, Lund, Göteborg, Borås, Umeå, Örebro och Jönköping (KRIK Sverige 2016). Nätverket bedriver även samarbete med Johannelunds teologiska

högskola i Uppsala och Åredalens folkhögskola som drivs i EFS:s regi. I båda fall rör det sig om ettåriga utbildningar där idrott kombineras med bland annat bibelstudium, och Johanneslundsutbildningen avslutas med en missionsresa till Tanzania (Johannelunds teologiska högskola 2016; KRIK Sverige 2016).

KRIK illustrerar en tilltagande global nätverksorganisering där transnationella kyrkonätverk blir allt vanligare på bekostnad av nationella samfundsstrukturer (cf. Kay 2007). KRIK bör dock inte ses som ett kyrkonätverk, utan som ett nätverk som samlar unga kristna specifikt kring sportaktiviteter. I Sverige speglar KRIK också två sentida tendenser: uppluckring av frikyrkliga samfundsgränser och satsning på sportverksamhet för unga. Dessa har accentuerats under de senaste 20 åren och bör ses i ljuset av vikande medlemssiffror och viljan att engagera och behålla de yngre generationerna. Den förra kommer till uttryck i sammanslagningar av samfund och församlingar på nationell och lokal nivå (Skog 2010:15–21).² Uppluckringen märks även i hur samfundsspecifika självbeskrivningar som «baptist» eller «pingstvän» i hög utsträckning har ersatts av paraplybeteckningen «frikyrkan» eller «frikyrklig» (cf. Zackariasson 2014:158). Satsningen på ungdomsidrott syns bland annat i grundandet av *Sport for Life* 1995 och *Puls: Tro och idrott* 2008, varav den förra har nära kopplingar till Pingströrelsen medan den senare utgör en del av Equmeniakyrkans ungdomsverksamhet (Gunner 2014:194–195). Med sin sportfokus och samfundsöverskridande ansats både speglar och fördjupar KRIK dessa båda trender. Med tanke på den snabba etableringen av lokalavdelningar och kopplingarna till existerande utbildningsinstitutioner finns det fog att hävda att KRIK håller på att utvecklas till en ny nätverksbaserad organisationsstruktur som överlappar och rekryterar deltagare från äldre frikyrkosamfund och EFS.

ATT SVETTAS I FÄLT: METODER OCH MATERIAL

Studien bygger på material som insamlades under 2015 och 2016 genom etnografiska metoder och distribution av en mindre deltagarenkät. I syfte att belysa lokalgruppens historia och relation till andra kristna organisationer intervjuades en av de lokala ledarna. Vi sökte vidare information om deltagarna genom en enkät bestående av frågor om deras religiösa, sportmässiga och geografiska bakgrund samt deras nuvarande sysselsättning, sportsliga och religiösa engagemang. Enkäterna delades ut i samband med tre olika träningspass och vi beräknar att minst 75 procent av de närvarande deltagarna besvarade enkäten; sammanlagt fick vi in 58 enkätsvar. För att få en överblick av det väckelsekristna landskapet utfördes gudstjänstobservationer i de största församlingarna i centrala Göteborg, där vi särskilt noterade deras demografiska sammansätt-

2 År 1997 gick Örebromissionen, Helgelseförbundet och Fri baptistsamfundet samman och bildade Evangeliska frikyrkan, och 2011 slogs Missionsförbundet, Baptistsamfundet och Metodistkyrkan på ett liknande sätt samman och blev Equmeniakyrkan (Berntson et al. 2012:363; Zackariasson 2016:8).

ning och gudstjänstpraktiker.³ För att få kunskap om sportkulturens kroppsliga och verbala aspekter utförde vi deltagande observationer vid volleyboll, löpning och innebandy samt vid aktiviteter i samband med Göteborgsvarvet 2016 (cf. Dewalt & Dewalt 2011). I praktiken innebar vårt deltagande att vi svidade om till träningskläder och medverkade fullt ut i sportaktiviteterna och att vi fysiskt interagerade med och svettades tillsammans med krikarna. Genom att delta fullt ut kunde vi på ett enkelt sätt bli en del av sammanhanget, och då ledarna, som kontaktats innan, gav oss möjlighet att presentera syftet med vårt besök torde det inte rått något tvivel om varför vi var på plats. Troligtvis bidrog även den åldersmässiga närheten till deltagarna (vi var ett par år äldre) till vad vi uppfattar som ett gott tillträde till gruppen. Att vi var en man och en kvinna gav oss dessutom möjlighet att ta del av informella könsseparerade aktiviteter som all dagliga samtal i omklädningsrummen inför träningspassen (cf. Lofland 2006:23). Mottagande av utomstående bidrar också med information om en grups ställning, självbild och normer. Att vi blev så varmt välkomnande kan i detta fall indikera att gruppen inte upplever sig som utsatt eller kontroversiell. Det illustrerar också centrala normer vi behandlar nedan – att återkommande deltagare förväntas inkludera och välkomna nykomlingar.

KRIK GÖTEBORG STUDENT SOM VÄCKELSEKRISTEN SPORTNISCH

KGS grundades 2013 på initiativ av en av de nuvarande ledarna som varit engagerad i en studentgrupp i Uppsala. Sedan starten har verksamheten, som drivs ideellt, snabbt expanderat i termer av deltagarantal och sportaktiviteter. I nuläget (hösten 2016) erbjuds varje vecka innebandy, volleyboll, fotboll, basket och löpning. Enligt uppgift besöker 70–100 olika personer något av veckans träningspass och många deltar i flera av dem – siffror som ligger i linje med våra observationer. Ett sätt att förstå gruppens framväxt och popularitet är att se den som en etablering av en kristen sportnisch som erbjuder alternativ (eller komplement) till såväl församlingsbaserad religiositet som till Göteborgs övriga träningsutbud. Därigenom har man också lyckats attrahera en viss deltagargrupp – studenter med väckelsekristen bakgrund. Av enkätsvaren framgår att majoriteten är studenter i åldern 20–30 år med väckelsekristen bakgrund som i samband med sina studier flyttat till Göteborg från närliggande regioner med frikyrklig prägel. KGS erbjuder därmed möjligheter att knyta såväl nya sociala kontakter som en religiös inramning som deltagarna känner till – det senare belyses nedan. Den största andelen svarande kom från de samfund som idag utgör Equmeniakyrkan (Missionsförbundet, Baptistsamfundet och Metodistsamfundet) – det enskilt vanligaste bland dessa var Missionsförbundet.

3 Dessa är: Smyrnyrkyrkan (Pingst: fria församlingar i samverkan), Saronkyrkan (Evangeliska frikyrkan), Betlehemskyrkan (Equmeniakyrkan), Tabernaklet (Equmeniakyrkan) och Lutherska missionskyrkan (Evangeliska fosterlandsstiftelsen).

Det fanns också personer som vuxit upp inom Pingströrelsen, Evangeliska frikyrkan och Svenska kyrkan, i det senare fallet specificerade några att det gällde Evangeliska fosterlandsstiftelsen.⁴ Vad gäller könsfördelning utgjorde män en klar majoritet – cirka två tredjedelar av de svarande var män och en tredjedel kvinnor – vilket också återspeglades under våra observationer. Undantagen var volleybollen där könsfördelningen var jämnare (om än med en manlig majoritet) och de betydligt mindre välbesökta löppassen där kvinnor var i majoritet. Intressant i detta sammanhang är hur könsfördelningen avviker markant från de mönster vi noterade under söndagsgudstjänster; dessa är påfallande kvinnodominerade och flera saknar i princip representation av män i åldersspannet 15 till 30 år.⁵

Även om majoriteten har frikyrklig bakgrund är organisations- och ledarskapsmodellerna av nyare snitt. Till skillnad från de äldre frikyrkornas demokratiska och relativt trögrörliga samfunds- och församlingsstrukturer (med bland annat församlingsmöten och styrelsemöten) är KGS mer informellt organiserad (cf. Zackariasson 2016:148–149) och hålls samman av ett par gruppleddare och ett något större antal ledare för de olika sportaktiviteterna. Ledarskap i KGS tycks legitimeras genom personligt engagemang och förmåga att få verksamheten att fungera. Denna mer löst sammanhållna modell är sannolikt bättre anpassad till en rörlig studentgrupp vars ledare och deltagare regelbundet behöver ersättas då de avslutat sina studier. Det är också värt att notera att KGS förhåller sig relativt självständig till Göteborgs väckelsekristna miljö. Studentgruppen samarbetar idag inte med någon församling och använder inte deras lokaler för träningsverksamhet. Istället föredrar KGS centralt belägna och ändamålsenliga kommunala sportanläggningar dit det är lätt att hitta. Detta utesluter dock inte att man vid speciella tillfällen nyttjar församlingslokaler. I samband med Göteborgsvarvet 2016 lånade man till exempel EFS:s fastighet för förberedelser och logi för tillresta deltagare. Att det blev just EFS lokaler beskrevs av deltagarna som en slump – de hade kontaktat andra församlingar som av olika anledningar tackat nej.

HABITUERINGS- OCH GENUSPERSPEKTIV PÅ KRIK GÖTEBORG STUDENT

Vid första anblick verkar träningspassen inkludera å ena sidan sekulära sportmoment och å andra sidan religiösa inslag, där det sekulära sportandet i halvtid avbryts av en kortare andakt i form av en bön eller personlig vittnesbörd. Att göra en sådan distinktion är dock inte bara förenklande utan direkt missvisande och riskerar att osynliggöra relationer mellan ett väckelsekristet, huvudsakligen

4 Att en väckelsekristen bakgrund är det normala märks inte minst i samtal med nykomlingar där man inte tillfrågas om man har anknytning till ett samfund eller en församling utan till *vilket*.

5 Undantaget var Lutherska missionskyrkan (EFS) där fördelningen mellan män och kvinnor var tämligen jämn.

frikyrkligt, arv och den speciella sportkulturen i KGS.

För att förstå sportkulturen erbjuder Pierre Bourdieus resonemang om identitet som kroppsligt förankrad och inlärd en lämplig utgångspunkt som både kan synliggöra specifika drag och belysa KGS attraktionskraft bland studenter med väckelsekristen bakgrund. Bourdieu (1977:78–83) ser identitet som kluster av vanor (*habitus*) och framhåller att identitet är kroppslig och förankrad i gester, preferenser, tal och beteendekoder. Med detta perspektiv är en *habitus* djupt rotad och fungerar som en matris genom vilken man fysiskt upplever, bedömer och interagerar med världen. Agerande utifrån en *habitus* ska till största delen förstås som omedvetet och bör ses som något man i tidig ålder socialiseras in i. Resonemanget är intresseväckande i förhållande till KGS då majoriteten är uppvuxen i väckelsekristna miljöer, vilket aktualiserar frågor om hur identitet förs vidare och iscensätts i nya sammanhang. I analysen intresserar vi oss speciellt för den skötsamhetskultur som beskrivits i tidigare studier (Cedersjö 2001; Zackariasson 2016). Medan vi instämmer i att vanor grundlagda i tidig ålder är betydelsefulla menar vi dock, i likhet med Saba Mahmood (2005:138–139) som vidareutvecklat och nyanserat Bourdieus resonemang, att identitetsskapande (*habituering*) bör ses som en process som fortgår in i vuxen ålder och att det finns möjlighet att tillägna sig en ny *habitus*. Det är även viktigt att vara medveten om att en *habitus* inte är determinerande utan att människor i olika sammanhang kan betona olika identiteter, vilket etnologen Maria Zackariasson (2016) som studerat frikyrklig ungdom, uppmärksammat. I vårt fall innebär det att deltagarna kan accentuera en kristen identitet (i termer av beteendemönster) under sportandet men tona ned den i andra sammanhang. Habitueringsperspektivet ger också ett sätt att förstå genuskonstruktioner som ständigt pågående processer förankrade i sociala och kulturella sammanhang, där personer tillägnar sig och iscensätter maskuliniteter och femininiteter. Nedan intresserar vi oss särskilt för hur manlighetsnormer kan förstås i ljuset av medlemmarnas väckelsekristna bakgrund.

Volleyboll: om frikyrkan själv får välja

Med utgångspunkt i teorier om *habitus* kan vi se hur ett väckelsekristet, främst frikyrkligt, arv gör sig gällande. Även om KGS erbjuder ett flertal aktiviteter, utgörs kärnverksamheten av volleyboll, innebandy, fotboll och basket – ett urval som speglar en historia av sportmässiga preferenser. I Equmeniakyrkan, i vilken en betydande andel av deltagarna har sina rötter, har de tre förstnämnda sporterna utgjort vanliga inslag i ungdomsverksamheten sedan 1950–70-talen (Gunner 2014:196). Vårt att nämna är också att ett par deltagare skämtsamt refererade till de nämnda sporterna som «de klassiska frikyrkosporterna» och att den tekniskt krävande volleybollens relativa popularitet i KRIK förklarades med att beachvolleyboll är populärt inom frikyrkorna. Sedan starten har KGS

dock gradvis integrerat populära samtida aktiviteter som löpning och gruppsspass på gym, och man har diskuterat att testa curling och klättring. Utöver renodlad sport arrangerar KGS också vandringar och hajker och knyter på så vis an till en frikyrklig tradition av scoutverksamhet och friluftsliv (se Gunner 2104:196).

Aktivitetssurvalet kan utifrån Bourdieus perspektiv förstås som utövande viss dragningskraft på studenter med väckelsekristen bakgrund, då KGS erbjuder verksamhet som de känner igen och verkar uppskatta. Sportverksamheten ger på detta sätt möjlighet till en form av religiös kontinuitet, samtidigt som deltagande inte förpliktar till längre engagemang. Trösklarna kan på detta sätt förstås som låga för personer med sportig och väckelsekristen historia. De sociala och «hemlika» dimensionerna betonades också under informella samtal och i enkätsvaren. I de senare framgick tydligt att besökarna «känner igen sig» i miljön och att de inte bara ser KGS som en kristen grupp på grund av andakten utan också till följd av sportkulturen. Många beskrev övriga deltagare som «trevliga öppna människor», poängterade att «alla är väldigt vänligt inställda mot varandra» eller lyfte fram «gemenskapen» eller «atmosfären» som utmärkande kristna drag (cf. Zackariasson 2016). I enstaka svar kontrasterades KGS mot andra sportsammanhang där den egna verksamheten beskrevs i termer av «mer än bara vanligt sportande», eller att «stämningen jämfört med sekulära sammanhang är mycket trevligare. Vinst kommer i andra hand.»

Inkluderande lekfullhet

I en studie av kristet sportande noterar religionsvetaren Gunilla Gunner (2014:193) att begreppet glädje är centralt i KRIK:s självbeskrivning, och framhåller hur det lekfulla och amatörmässiga kontrasteras till professionalisering, tävlingsinriktning och seriositet i andra sportsammanhang. Vi menar att den inkluderande lekfullhet Gunner beskriver är *en* viktig aspekt av KRIK:s sportkultur. Denna kommer dels till skriftligt uttryck på gruppens hemsida – i formuleringar som att «föreنا glädjen i idrotten och den kristna tron» (KRIK Sverige 2016), dels i den levda sportkulturen, där den inledande bönen om löparglädje utgör ett exempel. Valet av uppvärmningsaktiviteter är också belysande; som uppvärmning förekom lekar som i varje fall undertecknade inte lekt sedan grundskolan, men som de närvarande gick upp i med liv och lust och tycktes väl införstådda med.

Som besökare upplever man också hur inkluderandet organiseras och förkroppsligas i träningspassens uppläggning och genomförande. Vid aktiviteternas början välkomnar ledarna besökarna och förklarar träffarnas struktur, därefter sker en enkel presentationsrunda. Erfarna medverkande tar också påfallande ofta egna initiativ och välkomnar nykomlingar. Som besökare blir man därmed uppmärksammas på ett lättsamt sätt samtidigt som man ges möjlighet att överblicka det kommande träningspasset – något som kan tänkas tilltala

förstagångsbesökare med liten idrottsvana. Vid teknikkrävande sporter som volleyboll förekommer muntlig genomgång av de olika momenten, vilken efterföljs av ledarledda övningar. Under dessa ges deltagarna, oavsett skicklighetsgrad, positiv feedback. Utifrån våra erfarenheter kan man vara riktigt dålig utan att behöva skämmas. Istället belönas man med ett par uppmuntrande ord som «bra jobbat, nästa gång sätter du serven», när man i själva verket inte ens träffat bollen, alternativt ett par tips på hur man kan förbättra sin teknik levererade med ett glatt leende. Det förekommer även att duktiga spelare «räddar situationen» genom att exempelvis ge någon bollen en andra gång om hon eller han missar den. Vi fick också vid flera tillfällen höra att man inte behöver vara duktig, det räcker att man försöker. Matcherna sker i samma anda och det tycks finnas en outtalad regel att man inte klagar på sina med- eller motspelare. Spelet karaktäriseras av samma inkluderande hjälpsamhet, där skickligare spelare bidrar till att spelet inte stannar upp om någon sämre gör ett misstag och även under matcherna ges kontinuerligt uppmuntrande tillrop.

Frånvaron av prestigeladdade tävlingsinslag är också talande för sportkulturen. De medverkande betonar att de spelar för att ha roligt, inte för att vinna, och vid både innebandy- och volleybollmatcherna glömde man efter ett tag att hålla räkningen på mål och vinster. Att dessa snabbt föll i glömska föreföll inte märkligt för deltagarna som verkade införstådda med förhållningssättet. Detta innebar dock inte att de «höll tillbaka» när det gällde fysisk ansträngning och utmattnings. Däremot kunde det prestigelösa anslaget framstå som avvikande för utomstående. I samband med innebandyträningen talade vi med en manlig förstagångsbesökare (som inte återkom) utan väckelsekristen bakgrund som kommenterade att just frånvaron av «tävlingsglöd» var lite förvånande. För besökaren som hade erfarenhet av det sekulära samhällets idrottsaktiviteter var detta märkligt då det handlade om sport och därmed tävlan.

Det är svårt att avgöra huruvida deltagarna ser lekfullheten som ett särskiljande drag för den egna verksamheten. Vad vi däremot kan konstatera är att gruppen odlar en självbild där KGS presenteras som «de glada sportutövarna» som träffas för att «ha kul och sporta ihop». Denna bild kontrasteras ibland till andra idrottsgrupper, som när Wilhelm deltog i ett höstkallt och småregnigt löppass där KGS-gänget passerade en annan löpargrupp. Vid mötet kommenterades då att de andra såg trötta och lite sura ut, medan de själva var glada och hade det roligt tillsammans – en kommentar som befäster att KGS har något de andra saknar (glädje) och att prestation eller uttröttnings inte är de enda måtten på ett bra träningspass.

Kontrollerad och modest mjukhet

En andra aspekt av sportkulturen är den kontrollerade och modesta mjukhet

som kommer till uttryck i de känslor som ventileras i relation till prestation, i graden av hårdförhet i spel och i gruppens klädkoder. Även om de medverkande tar ut sig ordentligt under passen finns det samtidigt en norm av återhållsam entusiasm, där en alltför aggressivt tävlingsinriktad attityd utgör normbrott. Den kroppsliga interaktionen under träning och matcher präglas av omsorg om med- och motspelare och att man tar aktiviteten på allvar. Det tycks lika självklart att man inte tar till fula knep eller utsätta andra för smärtsam behandling som att man anstränger sig efter bästa förmåga och låter sig själv sugas in i spelet. I lagsporter ägnar vare sig kvinnor eller män åt hårda tacklingar, knuffningar eller fällningar även om man kommer varandra fysiskt nära och tar i så att svetten dryper.

Beteendenormer som kretsar kring snällhet har beskrivits i tidigare forskning. I en intervjustudie med ungdomar i Equmeniakyrkan beskriver Zackariasson (2016:83–86) en städad snällhetskultur som hon förstår i ljuset av idealen att älska sin nästa och sprida Guds kärlek. Zackariasson lyfter i sin analys frågor om känsloregler, där normen är att vara snäll, uppmuntrande, inkluderande och glad, medan verbal aggression och öppen irritation utgör exempel på normbrott. Även om KGS inkluderar deltagare från ett bredare väckelsekristet spektrum kan vi se en liknande tendens. Vi menar att denna utgör en del av en vidare skötsamhetskultur som tidigare iakttagits inom svensk frikyrklighet (Moberg 1998:23; Cedersjö 2001; Zackariasson 2016:16–19, 57–58) Denna kultur har historiskt sett kännetecknats av starka återhållsamhets- och måttfullhetideal, vilka inkluderat ett vårdat svordomsfritt språk och periodvis tydliga regler för bland annat alkoholintag och sexualitet. Även om de senare med tiden tonats ned i många samfund (se bl.a. Cedersjö 2001) verkar måttfullhetskulturen satt fortsatta spår i form av beteendemönster och ideal bland senare generationer av socialiserade medlemmar i dagens KGS. Detta märks inte minst i hur medverkande förväntas hantera känslor som uppstår i samband med den ofta medryckande träningen. I regel uttrycks besvikelse eller påfallande entusiasm över de egna eller lagets prestationer tämligen försiktigt, och det skulle i sammanhanget avvika dramatiskt från normen att i affekt höja rösten mot en annan deltagare, kasta en vattenflaska i väggen eller slå av sin innebandyklubba. Denna tillbakahållsamhet märks också i det städade språket; som regel sker inget svärande och det förekommer heller inga kraftuttryck av sexuell eller religiös natur, vilket annars är vanligt i sportsammanhang. Istället för att ropa «fan vad snyggt» för att uttrycka framgång används tillrop som «jaa» eller »fint», medan uttryck som «aj då» eller «tusan» används vid nederlag. Samtidigt verkar svordomar – i varje fall då de yttrades av de besökande forskarna – förbigås med tystnad. Även om det finns språkliga normer, som verkar naturliga för deltagarna, verkar normbrott inte resultera i rättande kommentarer eller sneda blickar.

Som receptiv besökare märker man ändå snabbt att man gör fel om man ljudligt brister ut i en svordom då man gjort mål eller fått en boll på sig, just på grund av att man inte hört sådant språkbruk under passet. Med avseende på språk kan vi även notera en viss typ av kristen humor som ett särdrag. Att i skämtsamma ordalag omnämna vattnet i pausen som «livets vatten» eller att på Facebook (2015, 25 september) göra reklam för en kommande hajk med strofen att man ska «spatsera i Guds skapelse ett slag» förekommer troligtvis inte i så många andra sportsammanhang.

Även presentation av kroppen – vad som syns och vad som täcks – kan ses som en identitetsskapande praktik. Klädstilen i KGS kan beskrivas som praktisk och modest och sticker i någon mån ut från sekulära icke-professionella träningsssammanhang och bilder i massmedia där kläder i många fall bidrar till att sexualisera kroppen genom att framhäva kroppsformer och solbränd hud (Andreasson & Johansson 2014; Kardemark 2013). Varken män eller kvinnor har i regel kläder som accentuerar kroppsdelar eller muskulatur; under de pass vi deltog bar de flesta träningskläder som inte avslöjade mycket bar hud, som t-shirts som täcker axlarna och långbyxor. Bland kvinnorna var det stora flertalet är osminkade eller sparsamt sminkade.

MASKULINITET OCH FEMININITET I EN ALTERNATIV SPORTKULTUR

Vi har ovan nämnt de demografiska skillnaderna mellan de kvinnodominerade söndagsgudstjänsterna och KGS som har en manlig majoritet. Ett sätt att förstå varför KGS engagerar många unga män är att belysa skillnader i genuskonstruktioner i KGS och majoritetssamhällets sportmiljöer och att diskutera dessa i ljuset av deltagarnas bakgrund. Maskulinitetsforskaren Ian Wellard (2009:13,46–47) menar att sport i mångt och mycket kan förstås som en manligt kodad arena. Därtill framhåller han att många sammanhang präglas av en «expected sporting masculinity» som kretsar kring tävlingsinriktning, aggressivitet och självsäkerhet. Även om olika idrottssammanhang skiljer sig från varandra, och det med säkerhet finns klassmässiga skillnader, befinner sig den maskulinitet som görs i KGS långt från den norm Wellard beskriver. Som vi sett uppvisas inte manlighet i studentgruppen genom tävlingsinriktning, styrka och dominans eller genom att ta plats på bekostnad av andra deltagare. Inte heller iscensätts den genom framhävande av en muskulös kropp, sexistiska skämt eller raljanta kommentarer om med- eller motspelare som «kärringar». Manlighet är snarare förankrad i kontrollerat, inkluderande och omhändertagande agerande – relationella beteendenormer som traditionellt kodats som kvinnliga. Samma relationsbetonade agerande återkommer bland KGS kvinnliga deltagare, däremot skiljer sig femininitetsnormen i gruppen till viss del från normer i andra hälso- och träningsssammanhang. Detta är särskilt tydligt vad gäller sätt att föra sig och klä

sig som är förhållandevis avsexualiserat. I många sammanhang förkroppsligas femininitet genom uppvisande av en tränad men ändå stylad kropp, snarare än vad den kan prestera (Andreasson & Johansson 2014; Kardemark 2013). Denna typ av kroppsligt uppvisande är inte framträdande i KGS; snarare uttrycker kvinnliga deltagare en avslappnad attityd till det yttre som ofta kodats som manlig.

Även om Bourdieus (1977) antagande att vanor grundläggs i tidig ålder har kritiserats, verkar tidig socialisering in i väckelsekristna traditioner vara av betydelse bland KGS-deltagarna. Vi menar att den mjuka manligheten i gruppen kan ses som ett samtida uttryck för den skötsamhetskultur som präglat dessa traditioner. Medan sportutövande, till skillnad från gudstjänstbesök, ger unga män möjlighet att delta i en manligt kodad verksamhet, ger den också utrymme för en mjukare maskulinitet, som i andra sportsammanhang kan verka avvikande men som i KGS är norm. Denna norm kan dock verka repellerande på män utan väckelsekristen bakgrund, som i fallet med mannen som uttryckte förvåning över bristen på tävlingsorientering och som inte återkom.

ATT SPELA INNEBANDY PÅ ETT LITE KRISTET VIS

Inom forskning och undervisning har religion ofta beskrivits i termer av stabila traditioner och organisationer där tron står i centrum och utövandet sker i tydligt religiösa lokaler. Under senare decennier har dessa antaganden problematiserats och frågor har väckts om religionens kroppsliga, rumsliga och relationella dimensioner (Ammerman 2014; Cotter & Robertson 2016). KRIK i Sverige och KGS är båda intressanta utifrån dessa perspektiv; de exemplifierar å ena sidan hur samtida trender och influenser bidrar till religiös förändring, å andra sidan att religion är förankrad i mer svårföränderliga kroppsliga vanor och preferenser. Vi har visat hur KGS genom att kombinera väckelsekristna traditioner med nya organisationsformer skapat ett attraktivt sammanhang för väckelsekrista studenter. Medan man övergett samfunds- och församlingsstrukturer till förmån för mer flexibla nätverksmodeller anpassade för urbana studenter, är sportkulturen fortsatt präglad av en frikyrklig sporttradition och ett väckelsekristet skötsamhetsideal. Konkret kommer det senare till uttryck i att man spelar bland annat innebandy under uppsluppna och vänliga former – på ett lite kristet vis. För deltagarna ger KGS möjlighet att möta likasinnade och upprätthålla en religiös identitet, utan att för den delen förpliktiga sig till långvarigt engagemang. KGS lockar i synnerhet unga män, vilket kan förstås i ljuset av att det är sporten som står i fokus. Sport över lag kan ses som en manlig arena, medan KGS också ger utrymme för en förhållandevis mjuk manlighet med rötter i den väckelsekristna skötsamhetstradition deltagarna är uppvuxna i.

Som fallstudien illustrerat bör vi för att förstå religion i vår samtid, inte minst ungdomsreligiositet, se bortom samfund och församlingar och vända blicken

mot de nya arenor och nätverk där människor samlas. Med en sådan ansats blir det både rimligt och relevant att i dagens hälsoorienterade samhälle diskutera religion i lokala sporthallar, eller varför inte under ett halvmaraton i Göteborg en molnig eftermiddag med perfekt löparväder.

LITTERATUR

- Ammerman, Nancy T. 2014. *Sacred Stories, Spiritual Tribes: Finding Religion in Everyday Life*. New York: Oxford University Press.
- Andreasson, Jesper & Johansson, Thomas. 2014. *The Global Gym: Gender, Health and Pedagogies*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Berntson, Martin, Nilsson, Bertil & Wejryd, Cecilia. 2012. *Kyrka i Sverige. Introduktion till svensk kyrkohistoria*. Skellefteå: Artos.
- Berglund, Jenny. 2013. «Islamic Identity and its Role in the Lives of Young Swedish Muslims» i *Contemporary Islam* nr. 2, vol. 5, s. 207–227.
- Bourdieu, Pierre. 1977. *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cedersjö, Björn. 2001 (doktorsavhandling). *Bortom syndakatalogen: En studie av svensk frikyrklig etik från 1930-talet till 1990-talet*. Örebro: Libris.
- Cotter, Christopher R. & Robertson, David G. 2016. *After World Religions: Reconstructing Religious Studies*. Abingdon: Routledge.
- DeWalt, Kathleen. M. & DeWalt, Billie, R. 2011. *Participant Observation: A Guide for Fieldworkers*. Walnut Creek: Rowman & Littlefield.
- Fridberg, Torben. 2010. «Sport and Exercise in Denmark, Scandinavia and Europe» i *Sport in Society*, nr. 4, vol. 13, 583–592.
- Gunner, Gunilla. 2014. «Om biblar och kristna sportnätverk». I Olsson, Susanne, Sundqvist, Olof & Thurffjell, David (Red.), *Zlatan frälsaren och andra texter om religion och idrott: En festskrift till David Westerlund* (s. 188–202). Farsta: Molin och Sorgenfrei.
- Halldorf, Joel. 2015. «Avvisad och omfamnad. Idrott i svenska Pingströrelsen 1940–1980». I Maurits, Alexander & Nykvist, Martin (Red.) *Kyrkan och idrotten under 2000 år* (s 227–252). Malmö: Universus Academic Press.
- Hedenborg, Susanna (Red.). 2016. *Idrottsvetenskap: En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Heelas, Paul & Woodhead, Linda. 2005. *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*. Malden: Blackwell.
- Kardemark, Wilhelm. 2013 (doktorsavhandling). *När livet tar rätt form: Om människosyn i svenska hälsotidskrifter 1910–13 och 2009*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Kay, William. 2007. *Apostolic Networks in Britain: New Ways of Being Church*. Milton Keynes: Paternoster.

- Lofland, John. 2006. *Analyzing Social Settings: A Guide to Qualitative Observation and Analysis*. Belmont: Wadsworth.
- Mahmood, Saba. 2005. *Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject*. Princeton: Princeton University Press.
- Maurits, Alexander & Nykvist, Martin. 2015. «Kyrkan och idrotten: Ett förbisett forskningsfält». I Nykvist, Martin & Maurits, Alexander (Red.) *Kyrkan och idrotten under 2000 år* (s 9–24). Malmö: Universus Academic Press.
- Moberg, Ulla. 1998 (doktorsavhandling). *Språkbruk och interaktion i en svensk pingstförsamling: en kommunikationsetnografisk studie*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Nevrin, Klas. 2004. «Från frälsning till kroppsligt välbefinnande: Medikalisering av modern hathayoga» i *Chakra: tidskrift för indiska religioner*, vol. 2: s.77–84.
- Olsen Saele, Ove. 2015. *Med Gud på banen. Idrett og religion: En flerdimensjonal tilnærming*. Kristiansand: Portal forlag.
- Plank, Katarina. 2014. «Introduktion». I Plank, Katarina (Red.) *Mindfulness: Tradition, tolkning och tillämpning* (9–31). Lund: Nordic Academic Press.
- Skog, Margareta. 2010. *Frikyrklighet och ekumenik kring millennieskiftet: I Berndt Gustafssons fotsår: Tre studier*. Lund: Lunds universitet.
- Wellard, Ian. 2009. *Sport, Masculinities and the Body*. New York: Routledge.
- Zackariasson, Maria. 2014. «Being yourself: Identity and Self-Presentation among Youths in Christian Youth Organizations» I *Young: Nordic Journal of Youth Research*, vol. 22, nr 2, 153–170.
- Zackariasson, Maria. 2016. *Gemenskapen: Deltagande, identitet och religiositet bland unga i Ekumenia*. Farsta: Molin och Sorgenfrei.

Elektroniskt material

- CHRISC. 2016. <http://chrisc.org/> [tillgänglig 25 september 2016].
- KRIK Norge. 2016. <http://krik.no/> [tillgänglig 25 september 2016].
- KRIK Sverige. 2016. <http://www.krik.se/> [tillgänglig 25 september 2016].
- KRIK Göteborg student Facebookinlägg: <https://www.facebook.com/krikgoteborg-student/photos/a.655721027808007.1073741829.611652695548174/963209180392522/?type=1&theater> [tillgänglig 25 september 2016].
- Johannelunds teologiska högskola. 2016 <http://www.johannelund.nu/> [tillgänglig 25 september 2016].
- Åredalens folkhögskola. 2016. <http://aredalensfhsk.se/utbildningar/krik/> [tillgänglig 25 september 2016].